

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB, ILICA BROJ 31 III. KAT. RUKOPISI SE NE VRAĆAJU. PRETPLATA: GODIŠNJE K 120, POLUGOD. K 60, ČETVRTOD K 30, POJEDINI BR. 4 K. IZLAZI TRI PUT MJESEČNO.

Ustav je izglasan.

On je rezultanta mnogih kompromisa od kojih su gdje koji postignuti u zadnji čas. Neki od tih kompromisa dađu se proračunati i u dinarima. Kompromisi, za koje se »nepolitičkim« ljudima čini, da kompromituju. Rezultanta, koja nije rezultanta svih kompenenata.

Ne ćemo da zalazimo u plemenske razroznosti; mi Židovi nismo zvani da učestvujemo u tim sporovima, u koliko im je uzrok u etničkim plemenskim protivštinama. Ali kao državljani ne možemo da previdimo, koliko od njih štetuje zbiljsko, to će reći ne formalno, već u svijesti državljana ukorijenjeno jedinstvo državne svijesti. Snaga države nije tek u ideologijama, makar one bile formulirane u paragrafe. Ne ispituje, gdje je krivnja. »Nepolitički«, to jest partizanstvom nezaraženi ljudi vide je jasno, bolje reći, vide ih.

Jedno treba: država treba da zna samo za građane, a ne smije da zna za plemenske, rasne, vjerske diobe i takmačenja. Ako iko, a to mi Židovi, u najmanju ruku bar pasivno, iskusismo, što će reći, kad se čini razlika po rasi, narodnosti ili vjeri. Niko ne može zato tako da čezne za harmonizacijom svih građana u cilju zajedničkih državnih interesa kao mi. Mi u tom imamo uzgoj istorijskih patnja od 2000 godina, a razočaranja od francuske revolucije ovamo pa sve do očekivane preuzetbe mentalnosti rasne preuzetnosti nakon rata, koji je oborio dvije velike države, u kojima je rasna preuzetnost bila državnička politička mudrost, koja je dovela do katastrofe.

Mi smo iskusili na sebi teoriju kvantiteta u politici. Srazmjerno malobrojni mi smo osjećali, da kor naših glasova ne će biti politički ikako zamijećen. Nepozvani na saradnju mi smo kao etnička skupina šutjeli. Iskusili smo, da ustavne garancije ne znače uvijek zbiljske garancije i da zemlje bez pisanoga ustava — Engleska — ali sa to jačom istorijskom ustavnom svijesti, mogu da daju najtrajniju i najzbiljskiju garanciju za jednakost građanskih prava i za snošljivost — pa i za Židove.

Ustav naše kraljevine može da bude dosta dobar za građansku i nacijsku

jednakost i Židova. Tek treba uzgojem od nekoliko decenija barem da nosiozi vlasti po ustavu čitaju ustav u slobodnjačkom duhu.

Reakcionarne proturevolucije, kojima je bio korijen u jednom paroksizmu nacijskih i vjerskih preuzetnosti od prije — Horthy, junkerstvo i monarhizam u Njemačkoj, monarhizam u Austriji itd. — bile su vezane s jednim ekscesivnim antisemitstvom kao reakcija uvijek Antisemitizam i nije drugo nego najizrazitiji simptom krajnjeg reakcionarstva.

Ali svijet se raztreznjuje. Dok još u Austriji bacaju Židove iz turističkih društava (antisemitizam glupana), dotle biva u Njemačkoj državnim sekretarom za obnovu Walter Rathenau, svjestan Židov sa talmudskom naobrazbom. Spoznaja državnih nužda počinje nadjačavati rasnu preuzetnost u zemlji, u kojoj ni kršten Židov nije mogao da bude rezervni oficir, a tek po koji kršteni Židov — nekršteni nikada — sudski asesor. Sviće. Država prestaje bivati monopolom jedne rase, jedne klase, jedne kaste i uzdiže se nad partijske interese. Sad tek, pored svih reakcijskih sila, nastaje rušenje kajzerizma po božjoj milosti.

U nas je zacijelo asemistvo bilo jako u svim dijelovima države, i ondje gdje se nije izrodilo u antisemitizam. Pored svega toga mi relativno spoznajemo nesravnjivo veću snošljivost naroda jugoslavenskog nego li u Njemačkoj, da ne govorimo o Mađarskoj, Poljskoj, Ukrajini. Ali oni, što vode javno mišljenje i državno kormilo, trebat će još temeljito školovanje u pogledu civilizacije duše i etskog odnosa prema državi kao skupu svih njezinih državljana, dok u interesu države odbace asemistizam, koji ako ništa drugo, a to paralizuje podosta dragocjenih sila, koje možda ne znače mnogo kao biračka masa, ali zacijelo bi mogle da vrijede mnogo kao radnici u radionici države.

Imat ćemo jedan slobodnjački savršeni ustav, kad budemo imali širokogrudnih vršitelja slobodumne ustavne tradicije.

Churchillov govor

Ministar za kolonije Churchill dao je dne 14. juna u engleskom parlamentu već dugo najavljenju izjavu o politici na Srednjem Istoku. Donašamo iz njegovog govora onaj dio, koji se bavi Palestinom, a u kojemu veli:

U godini 1917. dali smo gledom na Palestinu obećanje od velike važnosti, u kojemu obećajemo, da će, bude li Velika Britanija pobjednica u ratu, učiniti sve što može, da ondje osnuje židovsku narodnu domaju.

Ne možemo da laka srca odbijemo takove po nama preuzete obveze i da time prepustimo pučanstvo anarhizmu i konfuziji najgore vrsti, niti možemo da prepuštamo Židove u Palestini svojevolji Arapa. Ovakav postupak ne bi bio u skladu s dosadašnjim pojmom dužnosti parlamenta. Nema svrhe, da sad trošimo vrijeme i energije debata o tome, da li je bilo mudro ili ne preuzeti takove obveze. Bezuvjetno smo dužni, da pokušamo iskreno, pošteno i strpljivo iskupiti zadato obećanje bez obzira na to, je li je to popularno ili nepopularno, jer je to jedini put, kojim može poći britska vlada i parlament.

Naša obveza nije neograničena. Mogli bi doći do toga, gdje bi bili prinuženi izjaviti, da smo preslabi, da nismo ovlaštteni tražiti daljnje žrtve od engleskog poreznika, da nam naš finacijski položaj ili naš vojnički položaj ne dopušta daljnje naprezanje. Bilo bi to priznanje, koje je za nas sramotno i žalosno, i nakon svestranog promišljanja držim, da hi bilo neistinito sad reći, da smo preslabi ili da ne možemo sad ispuniti naše obveze. Naprotiv, naša je dužnost, da ustrajemo, i nadam se, da ćemo naći časni i konačno povoljni izlaz.

Nakon, što je opsežno prikazao stanje u Mezopotamiji, vraća se opet k Palestini i veli: Što se Palestine tiče, teži je za sad ondje problem no u Mezopotamiji. Mezopotamija je velika ali teško pristupačna zemlja, dok u Palestini možemo doći sa svake točke mora. Zemlja je to, koju se može autom prijeći za jedan dan ili možda i brže. I ako je prema informacijama, koje su mi stigle, opasnost u Palestini sad veća nego u

Mezopotamiji, ipak bi se, kad bi tamo nastali nemiri lakše savladali.

Razlog nemirima u Palestini — jedini razlog — je cionistički pokret, te naše obećanje i preuzete obveze. Da nam nije do toga obećanja nema sumnje, da bi smanjili posadu, koju sada uzdržavamo u Palestini na trošak Engleske. Naše borbene sile u Palestini reducirane su na 5.000 momaka. Ne mogu da Vam obećajem e će se u doglednoj budućnosti moći znatno sniziti naša posada. Naprotiv je moguće, da ćemo trebati mala pojačanja. Ukupni izdatak zadnje godine u Palestini iznosi 6 milijuna. Ove godine iznosit će samo 4.5 milijuna, a od toga otpadaju 2.5 milijuna na demobilizaciju indijskih četa. Mogu s toga reći, da izdaci vojne posade u Palestini stoje 2.5 milijuna. Nije ispravno tvrditi, da bi nam bili prištedjeni ovi izdaci, kad ne bi morali uzdržati Palestinu, jer glavni dio četa u Palestini su redovite britske jedinice, koje bi morale drugdje stajati, dok kuća nebi zaključila, da se ima sniziti predratna jakost britske armije. Ne želim da podcijenjujem poteškoće problema. Hoćemo, da vidimo, kako stoji sa Židovima i Arapima u Palestini. Spomenuo sam deklaraciju Balfourovu. Poteškoće kod ovog obećanja narodne domaje za Židove u Palestini sastoje u tome, da stoje u protuslovlju s običnom našom politikom, da saslušamo želje pučanstva predjela, te da im damo za stupstva, kad su za to zrela. Ovakove institucije upotrijebili bi sigurno za to, da smjesta ulože veto protiv svake buduće židovske imigracije. Kakogod su velike poteškoće držim, da ćemo stupljivošću, hladnokrvnošću i sa nešto sreće naći izlaza. Britska država sagrađena je od optimista, a ne sa negacijama. U Palestini žive od prilike 500.000 muslimana 65.000 krišćana i jedno 63.000 Židova. Prema cionističkom imigracijom planu došlo je u zadnjoj godini oko 7.000 Židova u Palestinu. Ovo useljivanje i propaganda, kojom je praćeno, izazvale su veliko uzbuđenje među arapskim pučanstvom. Ovo uzbuđenje nije izazvao sam broj useljenika, već neprestane i glasne izjave cionističke organizacije u cijelom svijetu, na koje je ona dođuše potpuno ovlaštena gledom na nade i nastojanje Palestinu učiniti židovskom zemljom, koju će nastaviti Židovi cijelog svijeta, a zatim bojazan, da će doći Židovi iz centralne Evrope i Rusije. Arapi misle, da će narednih godina biti zemlja poplavljena od hiljada emigranata iz centralne Evrope, koji će ih protjerati s njihovog zemljišta, potrošiti nedostatne životne namirnice zemlje, te zadobiti potpunu vlast nad svim institucijama. U istinu su ove bojazni neopravdane. Cionisti su prisiljeni da pobude oduševljenje i da nadju potporu, koju trebaju, da zastupaju svoju stvar najvećom počrtvovnošću, osvjedočenjem, a ove izjave uznemiruju Arape, a ne opseg useljivanja. Imamo onaj Sir Herberta Samuela, koji je kući vrlo dobro poznat, sposoban i iskusan te liberalan političar, čovjek, kakovih bi još mnogo trebali da imamo. On je i

odusevljen cionista. S velikim povjerenjem pratim njegov rad i dajem mu u najvećoj mjeri potporu u ovim vremenima. On je nedavno u jednoj deklaraciji narodima interpretirao frazu „National Home“, koja je upotrebljena u obećanju britske vlade od 1917. Rekao je: „Ovim se riječima misli, da se Židovima, narodu razasutom po cijelom svijetu, čije srce uvijek naginjala Palestini daje mogućnost, da ovdje nadju narodnu domaju, i da jedan dio njih, unutar granica, koje će biti određene brojem i interesima sadanjeg pučanstva, može doći u Palestinu, da bi unapredili svojim sredstvima i snagama razvoj zemlje na dobrobit svih njezinih stanovnika“. To doista nije nešto čega bi trebali Arapi da se boje. Cijela židovska emigracija brižno će se kontrolirati gledom na broj kao i na karakter useljenika. Nijedan Židov se ne će useliti preko broja, koji će se moći zaposliti rastućim blagostanjem zemlje i razvitkom njegovih prirodnih bogatstva. Nema sumnje, da je danas zemlja preslabo napućena. Svaki, koji je vidio rad židovskih kolonija, koje su osnovane zadnjih 20 do 30 godina u Palestini, bit će iznenadjen ogromnim produktivnim rezultatom, koji su postigle. Imao sam prilike da vidim koloniju „Rišon le Cijon“, jedno 12 milja od Jafe, i tamo, na neplodnom tlu, okružena s obje strane pustoši i nekulturom, bio sam doveden na evatući i plodni dio zemlje, gdje je siromašno tlo uređeno, da proizvodi dobre žetve i izvršnu kulturu što više i vinograde i najsjajnije narandže, sve je to stvoreno u 20 ili 30 godina nastojanjem židovskih kolonista, koji ondje žive. Zatim kad smo dalje pošli, okružili su nas jedno 50 do 60 mladih Židova, koji su zašeci na svojim konjima došli iz kolonija. Kad smo konačno došli u centar, dočekalo nas je 300—400 nadasve ljubezne djece i isto tako veliki broj djevojaka u bjelini. Pozvali su nas da kušamo izvrsna ovdje kultivirana vina i da razgledamo ljepote gajeva narandža.

Nakon što sam vidio to djelo, koje je stvoreno s toliko napora, pitam, da li se neko usudjuje reći, da engleska vlada, pošto je jednom preuzela stvar, sad sve napusti i da to prepusti brutalnom napadaju fanatičnog arapskog pučanstva. Govorim na temelju onoga, što sam sam svojim očima vidio. I arapske kuće oko kolonije su građnje opeka umjesto uobičajnih arapskih prostih glinenih kuća. Tako jako djelovala je židovska kultura na svoju okolicu. Ne sumnjam, da će se razvitkom pomoćnih izvora Palestine, ako dotječe židovski kapital, kako bi to poželjno bilo, naročito u svrhu iskorišćivanja snaga vode Jordana i uređenja električnih centrala u dolini Jordana, nastale od godine do godine nove mogućnosti za čestitu egzistenciju izvjesnog broja židovskih emigranata povećati. Ta činjenica, da će svoju egzistenciju dobiti iz novih pomoćnih izvora, dići će opće blagostanje cijele zemlje, i bit će jednako na korist Arapima i Hrišćanima kao i Židovima. Nema razloga, da ne bi mogla

doći u zemlju pomalo stalna struja židovskih useljenika i da će ta struja u svakom stadiju biti praćena općim porastom blagostanja ukupnog pučanstva. To je eto zadaća, na koju smo se odlučili i koju smo po mome nazoru dužni da provedemo. Ne možemo nako biti sporazumni s time, da židovske kolonije propadaju ili da se obustavlja za sva vremena useljivanje, a da time konačno sami ne priznamo, da riječ Engleske ne vrijedi više na Istoku i na Srednjem Istoku. Ako će se, kao što se nadamo, dati Arapima u Palestini zastupništvo, tad će se u državnom aktu, kojim se to pravo podjeljuje, morati stvoriti jamstva, kojima će se unutar razumnih granica osigurati Židovima useljivanje u zemlju, u koliko idu svojim vlastitim sredstvima. Naša će uloga biti pri tome, da upotrijebim jednu riječ lorda Salisbury da sklonemo jednu stranu na popustljivost, a drugu na suzdržanje.

Odlazak halucim

Iz Trsta nam stiže vijest, da su se prvi halucim iz Jugoslavije ukrcali u brod za put u Palestinu. I još nam nešto javlja palestinski ured, što nas ispunja ponosom: oni su između mnogih, što nestrpljivo čekaju na polazak, izabrani po izaslaniku palestinske vlade i po palestinskom uredu u Trstu kao fizički i moralno odlični halucim.

Nas, koji smo ih gledali krepke, vedre, mišićave i radine, vezane između se ljubavi istinske zajednice i idealom, koji im je postao sastojinom krvi, ta vijest ne iznenadjuje. Ali mi smo sretni te mogosmo židovskoj zajednici dati pijonjre, koji to ime potpuno zavredjuju i koje priznaju elitom i oni, koji nisu zaslijepljeni rodbinskom ljubavi, što je mi osjećamo prema toj grupi momaka i djevojaka.

Sad oni plove morem prema zemlji svoje čežnje. Znamo, da im je ulazak u zemlju osiguran i znamo, te će oni naći srdačan prijem i puno uvažavanje svojih visokih moralnih i fizičkih kvaliteta.

Da, to su obnovljeni židovski ljudi!

Silom prilika oni su se prenalgo, gotovo neopazice rastali od nas. Malo ih je bilo, koji su ih ispratili, među njima naš dobri Avram Finzi, koji je omogućio prvo njihovo halucko težačko obrazovanje, i plemenita, divna mati našega Jude Altmanna, koja je zatomila egoističku ljubav matere u dubokom štovanju za svetost ideala svoga sina. Naše Minke Brilove porodica, nekoliko prijatelja, to je bilo sve. Svima su bile suze na očima. I svi su osjećali duboku potresenost jednog velikoga ličnoga doživljaja, koji se diže nad razinom svagdašnjosti u visove istorijskih momenata, kad najveći zanosi stvaraju obnovu čovjeka i naroda.

Pod modro-bijelom zastavom plove prema luci jafaškoj naši prvi halucim i naše prve halucot. Naši najčišći. Naši najbolji. Naš ponos i naša sreća.

Iskupitelji cionjskih zavjeta, oni će učiniti, da naše veze sa zemljom praotaca budnu još jače i još životnije.

Antisemitizam

Od vremena do vremena, regbi perioidički, dolaze u nas antisemitske akcije. Prije izbora za konstituantu partijski su organi, koji su ikako računali sa glasovima Židova, zamuknuli u pogledu antisemitizma. Vjerojatno antisemitizam će u njima zamuknuti prije svakog izbora. Ta mi nismo tako skupi kao muslimanski begovi. Naši glasovi ne stoje novaca; oni ne stoje ni žrtava uvjerenja; oni se daju tek za malo šutnje. Naša bosanska braća dobiše od radikala obećanje prije izbora za konstituantu, da njihov glavni organ u Sarajevu ne će više pisati antisemitski. Obećanje se drži... Glavni organ doista nije više antisemitski; ali zato je valjalo izdati novi list radikalski (Domovina), koji je preuzeo antisemitski resor radikalstva u Bosni. Tako se — gentlemenski — i drži obećanje i nastavlja u antisemitizmu... Ponešto je antisemitizam i dalje zadržao svoja utočišta: povjerenstvo za socijalnu skrb sa glavnim resorom stanarinskim.

Dok biskup Akšamović iskazuje poštu židovskoj vjerskoj zajednici i daje u židovske dobrotvorne svrhe, dotle katolički organi (Hrvatska Obrana) kultiviraju mržnju i protiv židovske djece.

Pored svih separatizama antisemitizam je dokaz, da se daje postići jedinstvena fronta.

Kako sam postao cionista

Piše prof. Albert Einstein.

Do prije jedne generacije nijesu se Židovi Njemačke smatrali pripadnicima židovskoga naroda. Osjećali su se samo članovima vjerske zajednice, a mnogi su i danas toga naziranja. Oni su uistinu mnogo više asimilirani no ruski Židovi. Posjećivali su mješovite škole i prilagodili se njemačkom narodnom i kulturnom životu. Pa ipak i pored zvanične jednakopravnosti, što je uživaju, postoji jaki antisemitizam. Nosioći antisemitskog pokreta su naobraženi krugovi. Ti su krugovi što više stvorili »znanost« antisemitizma, dok su na obraženi krugovi Rusije, barem prije rata, bili filosemitski, te su često vrlo ozbiljno nastojali, da suzbiju antisemitizam. Razni su tomu povodi. Uzrok ove pojave djelom je u tome, da Židovi vrše na duševni život njemačkoga naroda upliv, koji je mnogo veći no što bi odgovarao njihovoj brojčanoj jakosti. Dok se po momu mišljenju precjenjuju ekonomske pozicije njemačkih Židova, doista je vrlo jak upliv Židova na novinstvo, literaturu i znanost u Njemačkoj, te je napadan i površnom posmatraču. Ima vrlo mnogo ljudi, koji za pravo nisu antisemiti te pošteno misle. Oni smatraju Židove kao narodnost različitu od njemačke, te drže da prijeti njihovoj narodnoj osebini opasnost židovskoga upliva, koji sve više raste. Premda procenat Židova u Engleskoj nije mnogo manji nego u Njemačkoj, ne vrše engleski Židovi takav utjecaj na englesko društvo i kulturu, i ako im ondje pristupačna i najviša službena mjesta, te je jedan Židov — što bi

u Njemačkoj bilo gotovo nemoguće — imenovan vrhovnim sucem ili potkraljem Indije.

Često je antisemitizam tek pitanje političkoga kalkila. Zavisi samo o partiji, kojoj neko pripada, da li će se doći priznati antisemitom. Socijalista će, i ako je uvjeren antisemita priznati ili vršiti svoje uvjerenje, jer se to protivi programu njegove partije. Kod konservativaca potječe antisemitizam često samo iz želje za iskorišćivanjem instinkta, koji živi u pučanstvu. U zemlji kao Engleskoj, gdje je židovski upliv manji, a reakcija nežidova stoga znatno slabija, sprečavaju stare ukorijenjene liberalne tradicije nagli porast antisemitizma. Velim to, a da lično ne poznajem zemlju, jer nisam nikad bio u Engleskoj. Karakteristično bilo je držanje engleske znanosti i engleskog novinstva prema mojoj teoriji. Dok je u Njemačkoj prosudjivanje moje teorije zavisilo o partajskoj pripadnosti pojedinih listova, dokazalo je držanje engleskih učenjaka, da nisu izgubili smisao za objektivitet usprkos svojih političkih stajališta. U Americi ima antisemitizam samo društvene forme, u Njemačkoj osjećamo jače politički antisemitizam no društveni. Držim, da činjenica rasne osebitosti Židova nužno upliviše na njihove društvene odnose prema nežidovima. Konsekvencu, koju bi Židovi po mome mišljenju morali iz toga da povuku, jest da vode računa sa činjenicom svoje osebitosti u svojem socijalnom načinu života i svojem kulturnom radu. Prije svega morali bi se otmjeno suzdržavati i ne odviše tražiti društveno mješanje, o kojemu drugi ne će ništa, ili vrlo malo da znadu. S druge strane ima antisemitizam u Njemačkoj neke učinke, koji bi sa židovskog stajališta trebali pozdraviti. Držim, da njemačko židovstvo zahvaljuje svoj opstanak antisemitizmu. Vjerske forme, koje su prije priječile mješanje Židova i njihovo rastvaranje u okolici, nestaju porastom blagostanja i naobrazbe. Tako ne ostaje ništa drugo no ova protivština, te ju označujemo kao antisemitizam, koja prouzrokuje diobu u društvenom životu. Bez te protivštine brzo i nesmetano uslijedilo bi mješanje Židova u Njemačkoj.

Ja sam to sam na sebi opažao. Do prije sedam godina živio sam u Švicarskoj i dok sam tamo bio, nijesam si bio svijestan svoga židovstva, nije bilo ničega u mome životu, što bi djelovalo i oživilo moje židovsko čuvstvo. To se promijenilo, kad sam se preselio u Berlin. Ovdje sam vidio nuždu mnogih mladih Židova. Vidio sam, kako im se antisemitskom okolicom onemogućuje da se bave naukom i da sebi osiguraju egzistenciju. Napose vrijedi to o istočnim Židovima, koji su neprestano izrgnuti šikanama. Ne držim, da je njihov broj u Njemačkoj znatan. A ipak je njihova prisutnost postala pitanjem, kojim se Njemačka javnost sve više bavi. U skupštinama, konferencijama, novinama traži se njihovo odstranjenje ili interniranje. Služe se oskudicom stanova i gospodarskom depresijom da opravdaju ove krute zahtjeve. Pretje-

ruju svijesno ove činjenice, da pokrenu javno mišljene protiv istočno židovskih useljenika. Istočne Židove čine krivima izvjesnih nedostataka današnjeg njemačkog gospodarskog života koji su u istinu tek posljedice rata. Ovo stajalište prema nesrećnim izbjeglicama, koji su se spasili iz pakla u istočnoj Evropi, postalo je demagozima uspješno političko borbeno sredstvo.

Ovi i slični doživljaji probudili su u meni židovski osjećaj. Nijesam nacionalni Židov u tom smislu da tražim održanje židovske ili koje druge narodnosti kao samosvrhu. Smatram židovsku narodnost kao činjenicu te držim, da svaki Židov mora iz te činjenice povući konsekvence. Ovo jačanje židovske samosvijesti smatram potrebnim u interesu prijateljskog života s nežidovima. To je glavni motiv moga priključka cionističkom pokretu. Za mene nije cionizam tek kolonizatorni pokret, koji je upravljen na Palestinu. Židovski narod je živa činjenica u Palestini i u diaspori, pa se židovski narodni osjećaj mora da uzdrži svagdje, gdje žive Židovi. Pripadnici jednog plemena ili naroda moraju imati kraj današnjih životnih prilika živu plemensku svijest e da ne gube svoj oslon i dostojanstvo. Neslomljena životna snaga masa američkih Židova jasno mi je pokazala, kako je bolesno njemačko židovstvo.

Živimo u vrijeme pretjerivanja nacionalizma i moramo kao mala narodnost da računamo s tom činjenicom. No moj cionizam ne isključuje kozmopolitsko naziranje. Polazim s realnosti židovske narodnosti, pa držim, da svaki Židov imade dužnosti prema drugim Židovima. Važnost cionizma je uostalom mnogostruka. Cionizam otvara nam vidike bolje budućnosti za mnoge Židove, koji čame u ukrajinskom paklu ili ekonomski propadaju u Poljskoj. Vraćanje Židova u Palestinu i njihov povratak k zdravom, normalnom spodarskom životu čini cionizam produktivnim djelovanjem koje obogaćuje ljudsko društvo. No glavna je stvar, da cionizam jača dostojanstvo i samosvijest, što je potrebno za egzistenciju Židova u diaspori, i da se židovskim centrom u Palestini stvara opet jaka veza, koja daje Židovima čvrst oslon. Uvijek sam nedostojnu želju prilagodjivanja mnogih mojih staleskih drugova smatrao vrlo odvratnom.

Osnutkom židovske zajednice u Palestini moći će židovski narod ponovno da nesmetano i potpunoma razvije svoje stvaralačke sposobnosti. Osnutkom jevrejskog universiteta i sličnih instituta ne će židovski narod postići sa svojom vlastitu narodnu renesansu, već će imati mogućnost, da na slobodnijoj osnovi doprinese k duševnom životu svijeta no što je to do sada bivalo.

(»Jüdische Rundschau.«)

MILKA HERLINGER
LAVOSLAV STERN
zaručeni
Zagreb u lipnju 1921.

Keren Hajesod

Karakter i svrha Keren Hajesoda.

Keren Hajesod je palestinski osnovni fond, a ima karakter jednog emigracionog i kolonizatornog društva. Registrovan je 24. marta o. g. u Londonu kao društvo po engleskom pravu.

U njemu su udruženi principi:

- a) slobodnih prinosa,
- b) nacionalnog zajma,
- c) trgovačkih poduzeća.

Njegovim novcem imaju se pokriti sveukupni izdaci emigracije, kolonizacije i izgradnje socijalne zajednice u Palestini.

Fond ima da dostigne svotu od 25 milijuna funti sterlinga.

20% od novca, koji ulazi, doznačiti će se Narodnom Fondu, tako da će moći

- a) kupiti zemljište,
- b) zemljište popraviti i za gospodarenje pripremiti.

Od ostalih 80% upotrebit će se prva trećina:

- a) za opskrbu imigranata sa potrebnim uređajem, te nabava rada,
- b) u nastavne svrhe,
- c) za sanaciju i njegu zdravlja,
- d) za znanstvena istraživanja,
- e) za uzdržavanje javnoga reda i slične svrhe.

Ovo su zadaće, koje ne odbacuju prihode, ali su za život zajednice od odlučne važnosti. Oni će da ostvare ideju slobodnih prinosa, u kojima sudjeluje židovski narod na izgradnji Palestine.

Druga će se trećina upotrijebiti za nacionalne institucije, kao gradnju škola i bolnica, no i za poduzeća gospodarstvene naravi, koje će biti na korist cijele zajednice. Što se tiče ovih zadnjih poduzeća, to ona nisu određena, da se izrabe u privatno-gospodarstvenom smislu, ako će i odbaciti kamate. Poduzeća i dobitak, koji će slijediti, ima da služi na opću korist zajednice.

Zadnja trećina upotrijebit će se uključivo na privredna poduzeća, koja će se i tako voditi, te za koje se može predmijevati, da će nositi kamate. Svi će supskribenti sudjelovati na zadnje spomenutom dijelu, koje obuhvaća: javne radnje, banke za trgovinu i industriju sa zadružnim kreditom, i banke za dugotrajne zajmove, za gradnju gradskih kuća, te gospodarstvene zajmove. Keren Hajesod će konačno sudjelovati kod svih poduzeća, koja će da suraduju kod izgradnje Palestine.

Prvi rezultati cionističke akcije u Americi. »Daily Telegraph« dobio je ovaj brzojav iz New-Yorka: Dr. Weitzmann u priredjen je prije povratka u Englezku vanredan cprosní banket, na kojemu je oficijelno javljeno, da dr. Weitzmann nosi sobom u gotovome 200.000 funti šterlinga, koji će se smjestiti upotrijebiti za veliko irigaciono djelo u Palestini. Osim toga dobio je obveznica američkih Židova u iznosu od 1.000.000 funti šterlinga, koji će se platiti u obrocima, a služiti će za konstruktivne radove.

Američanska rabinska konferencija za Keren Hajesod. Gotovo u isto vrijeme, kad su držali njemački i bečki rabinski savezi svoje konferencije, na kojima su stvorili zaključak, da cjelokupno židovstvo ima da saradjuje na obnovnom djelu Palestine, te označili to kao najpreče djelo židovstva, držali su i američanski rabini svoju godišnju konferenciju u New-Haven. Konferencija Agudat Harabanim bila je sva pod utjecajem palestinskog pitanja. U jed-

noj rezoluciji traži se, da svi američanski rabini aktivno učestvuju na radu za Keren Hajesod. Vrhovnom komesaru Palestine, Sir Herbertu Samuelu odaslan je brzojav, u kojemu rabinski savez izjavljuje vrhovnom komesaru svoje povjerenje.

Nova brošura »Das Neue Palestina«. Keren Hajesod, odjel za centralnu Evropu izdao je pored svoga mjesečnika »Das Neue Palestina«, ilustriranu brošuru pod istim imenom. Brošura donosi dvanaest slika iz nove židovske Palestine, koje nam pružaju lijepi i zorni prijedlog o židovskom životu u Erec Jisraelu. Osobito lijep je prikaz nove Jafe sa drugom slikom Jafe iz godine 1919., na kojoj vidimo pješćani humak, na kojem se danas uzdiže Tel Aviv. Ostale slike pokazuju nam naročito razvitak židovskog života na selu i rad haluca pri gradnji cesta i isušivanju močvara. Cijena brošure je 40 pfeniga, te je obzirom na veliki broj slika i lijepi tisak vanredno jeftina. Nadamo se, da će ova brošura svojim zornim prikazom naći velikom obnovnom fondu mnogo novih prijatelja.

Širom svijeta

Utišak govora Sir Herberta Samuela. O govoru Sir Herberta Samuela piše »Jewish Guardian«, list engleskih necionista ovo: »Vrhovni komesar uživa bez sumnje u teškom svom položaju simpatije Židova i nežidova. Upotrebit će sigurno prvu mogućnost da opet poveća useljivanje, prije svega u interesu židovskih bjegunaca iz razorenih krajeva Evrope, koji nužno trebaju siguran dom. Prema našim informacijama nije govor Sir Herberta Samuela za sad učinio dobar dojam. Njegov govor mogao bi se smatrati odbijanjem krajnjih zahtjeva nekih neoficijelnih cionista. Držimo, da smo jednoga mišljenja s trezvenim cionistima i nadamo se, da će u dogljedno vrijeme opet započeti nova struja useljivanja i da će dovesti elemente, koji su poželjni za zemlju, a za koje ima dosta mjesta na zemlji.«

Predsjednik Harding o židovskoj socijalnoj skrbi. Iz New-Yorka javljaju židovskom dopisnom uredu: Povodom otvorenja novog useljeničkog doma upravo je predsjednik Sjedinjenih Država Harding na »Hebrew Immigration Aide Society« pismo, u kojemu izražuje društvu priznanje za dugogodišnji humani i patrijotski rad. Dobročinstvo i liberalizam židovskoga naroda vazda su priznati i bili su poticajem za druge. Činjenica, da je novi dom sagradjen darovima prijašnjih emigranata, najbolje je svjedočanstvo za korisni rad društva.

Židovska kulturna federacija u Rumunjskoj. Pripojenjem Bukovine, Transsilvanije i Besarabije Rumunjskoj državi dobio je kulturni život Židova u Rumunjskoj nov jak poticaj. Misao za ostvarenje jedne židovske kulturne federacije svih Židova Rumunjske potekla je iz Bukovine, te je u decembru 1920. održana prva židovska kulturna konferencija. Zaključeno je osnovati kulturnu federaciju za sve

dijelove stare i nove Rumunjske, koja bi imala da bude jedini i jedinstveni organ za cijeli židovski kulturni rad u zemlji. Pored svih poteškoća, kojima se bore židovska kulturna nastojanja u Rumunjskoj, uspjelo je ipak federaciji, da u roku od 5 mjeseca osnuje 40 organizacija, nakladu za židovske knjige, židovsku knjižaru, da izdaje školske knjige za osnovne škole i časopis za pedagogiju i literaturu, da uvede večernje tečaje i da vodi kontrolu nad 20 škola u Besarabiji i Bukovini. U Besarabiji ima jedno 60—70 prijašnjih državnih škola, koje su nakon prevrata uvele židovski jezik kao nastavni jezik. Vlada želi, da sve te škole romanizira, a u tome je podupiru asimilanti. U Bukovini postoje jedno 40 židovskih škola i jedna židovska državna gimnazija s njemačkim nastavnim jezikom. Rumunjska vlada, koja hoće da eliminiira njemački jezik iz škola, prepustila je Židovima, da uvedu kao nastavni jezik u školama hebrejski, židovski ili rumunjski jezik.

Medju židovskim partajama nastala je borba radi nastavnog jezika, jer radničke stranke, a i kulturni savez su za židovski jezik, dok cioniste traže jevrejski. Ta se borba vodi svom žestinom, pa postoji bejžazan, da će Rumunjska vlada, ne slože li se židovske stranke uvesti u židovskim školama rumunjski jezik kao nastavni jezik.

Židovski bjegunci u istočnoj Galiciji. Iz Lavova javljaju, da je ondje održana konferencija židovskih bjegunaca iz Ukrajine, kojoj su pribivali delegati iz Čortkova, Tarnopola, Podvoločiska i drugih gradova istočne Galicije, u kojima žive bjegunci. Konferencija jednoglasno je zaključila, da izrazi poljskoj vladi hvalu za prijateljsko držanje prema bjeguncima. Prema datama nalaze se sad u istočnoj Galiciji oko 10 hiljada bjegunaca iz Ukrajine.

Američka pomoć za žrtve pogroma. Iz New-Yorka javljaju židovskom dopisnom uredu; da je uspjelo nastojanje »American Relief Committee«, da opremi osmu pomoćnu ladju s robom, životnim namirnicama, medikamentima itd. u ukupnoj vrijednosti od 125.000 dolara za ukrajinske bjegunce. Pošiljka upravljena je na dra. Bernstein-Kahana u Galac, koji će provesti razdiobu materijala.

Židovsko školstvo u Palestini. Odgojni odsjek Vaad Hacrim izdao je od dr. Duškina sastavljeno izvješće o jevrejskom školstvu u godinama 5675. do 81., iz kojega vadimo ovo: U godini 1920. i 1921. pridošli su k dosadašnjem broju učenika od 10573 još 2658 učenika. Broj školskih institucija porasao je od 94 na 135. Porast učenika ima se zahvaliti osim prirodnog razvoja naročito otvorenju novih dječjih vrtova i preuzećem školstva »Ice«. Broj srednjih škola morao se smanjiti obzirom na nedostatak novčanih sredstava. Muški i ženski gimnazij u Jeruzalimu sjedinjeni su isto tako kao i Ješivat Hamištalim u Jeruzalimu s učiteljskim seminarom u Petah i Tikvi i učiteljski seminar mizrahija, usljed čega se smanjio broj učenika u tim zavodima. U školama podređenim Vaad Hahinuh' podučavali su

godine 1919. 448 učitelja i učiteljica zabišta, godine 1920. 484, a 1921. 506.

Rezultat jeruzalimske umjetničke izložbe. »Nieuve Rotterdamsche Courant« objelodanjuje o umjetničkoj izložbi u Jeruzalimu izvještaj, u kojem se medju ostalim veli: U proljeću priredjeno je na inicijativu »ProJerusalem« komiteja u arhitektonskoj sjajnoj palači, koja se podiže na brdu Cijona usred ruševina tvrdjave Davidovih kula, nakon gotovo dvije hiljade godina prva palestinska izložba umjetnosti, koju je otvorio Sir Herbert Samuel. Židovi, Arapi i hrišćani došli su iz svih krajeva zemlje na otvorenje izložbe i bili su ne malo začudjeni djelima, koja su dala jasnu sliku umjetničkog stvaranja Palestine u zadnjim godinama. Na izložbi izložene su slike i razni predmeti umjetne industrije. Od sli koje potječu od židovskih i nežidovskih slikara, najljepše su one slikara Smana. Vrlo su lijepe slike Mis Drucker, te nekih odličnih arapskih umjetnika. Isto tako zavrijedjuju svaku pažnju radovi S. Braunsteina, Albino, Miradijama, i krasne biblijske scene od Pana. Od umjetne industrije naročito iskaču radovi Bezalela, predmeti iz bakra, uresi knjiga sa židovskim amblemom, minore i Magen Davida, te drugi motivi biblije, a zatim ručni radovi, kao čipke, čilimi, zatim radovi škole Eveline de Rotschild, škola alijance i neki predmeti izradjeni iz kamena i neke vrsti talijanske majolike.

Iz Jugoslavije

Atentat na Regenta

Nakon polaganja zakletve na ustav jedan je komunist bačio bombu u ubilačkoj namjeri, kad su Regentova kola prolazila. Srećom bomba je promašila cilj, pa nije bilo ni većeg broja težih žrtava.

Prije su atentati na krunjene glave i državnike, kolikogod su bili za osudu, često bili djelo idealnih zanešenjaka, opsjednutih toliko altruističkom čežnjom da izbave potlačene od tlačitelja. Takovi su bili atentati na ruske careve, na Plehvea i na druge. I ti su doveli do toga, da se našlo u njima opravdanje za još jači pritisak i ugnjetavanje građanske slobode. No tu mogosmo da osjetimo štovanje za žarki slobodnjački idealizam, iako ne mogosmo naći smisla u takovu davanju izražaja idealizmu.

Neuspjeli atentat u Beogradu može da izazove samo jedno: čuvstvo odvratnosti. Lice, koje ga je počinilo, možda i nije drugo no pusto orudje onih, koji u doba, kad kanda boljševizam u Rusiji proživljava svoju krizu, koje ne će preboljeti, misle, da još uvijek može da se prevratom utekne ovamo k nama.

Pokretaoci i sukrivci toga atentata, laćajući se sredstava anarhizma čina kao sredstava k cilju, ili su sebični zločinci ili teški psihopati ili oboje. I to je na koncu posljedak poremećenja ravnoteže socijalnih osjećanja i nerva, koji djeluje još uvijek, kao presadjen i tudja biljka-otrovnica, iz doba rata iz zarobljeničkih tabora ruskih i sibirskih.

Perverzna je pakost, koja nišani na život jednoga mladoga vladaoca, koji je i sam, kao prvi medju jednakim vojevao za oslobodjenje svoga naroda i svoje države. Ova riječ, u pogledu Regenta Aleksandra, nije tek simbol-ska podanička fraza. Stajalo se kako mu drago prema pitanju ustrojstva države, ne treba ipak odanosti od koje se obamire pred prijestoljima, e da se pojmi, da toga Regenta ne samo državljanima naše države nego svako, ko ima nepomućen pogled partijskim dogmatizmima, osjeća kao regbi stijegnošu, koji ispred naroda nosi zastavu oslobodjenja.

Ovaj čovjek ne stoji u distanciji od svojih državljanina. Zato je taj atentat etički neobično ružan, groteskna nakaza svakog pa i bolesnog zanešenjaštva.

Obnova zagrebačke sinagoge

Predstojništvo i općinsko vijeće za ključila su 12. lipnja jednoglasno, da se općinski hram ima s temelja obnoviti. Shvaćanju su se tek razlazila, može li se s radnjama odmah započeti ili treba li najprije sabirati za tu obnovu potrebitu svotu. Formalno je ispravije stanovište, da se najprije mora osigurati gradjevni fond, a onda započeti s gradnjom. No tako se ne bi mogla u jesenskim blagdanima obdržavati služba u hramu. Općina nije tečevno poduzeće. Ako treba, da se ruševina sinagoge obnovi, onda se moraju naći potrebita sredstva.

Zgodno je u općinskom vijeću jedan član istaknuo, da naši zagrebački Židovi kod svih javnih sabiranja, ma u koju svrhu, pa za eminentno katoličke, daju tako ogromne svote, da je upravo nevjerovatno, te ne bi za tu našu djeđovinu, za svoj hram našli sredstva. Trošak cjelokupne obnove i povećanja proračunan je otprilike sa 2,400.000 kruna. Četvrtinu te svote imat će doprinijeti dosadanji najamnici porodičnih sjedala.

Koji nema nikakvog interesa za bogoslužje za koga dakle faktično nema sjedalo vrijednosti, ne doprinosi svoj dio troška i time odustaje od svakog prava na sjedalo.

Osiromašjelom će općinaru na njegov zahtjev predstojništvo oprostiti savim ili djelomice prinos. Ostaju dakle oni, koji mogu doprinijeti te imaju barem interesa za kult, da na jomhakupur polaze sinagogu. Zar je prevelika žrtva, ako se od tih općinara traži, već prema položaju sjedala, jednom za uvijek 3 do 5000 kruna u muškom, a 2 do 3000 u ženskom odjelu? S nekih se strana čuo prijedlog, neka se doprinos ostavi slobodnoj volji pojedinaca. I na taj bi se način mogla potrebita svota sabrati, ali jer znamo, da se hram mora popraviti, moraju ti troškovi biti sistematski raspoređovani. Sličan ključ vrijedi za prinose onih, koji reflektiraju na stalno unajmljenje dosadanjih sjedala, a dakako još veći kod novih sjedala, jer je njihovo kreiranje skopćano velikim troškom.

Sad još o novom pravilniku.

U dosadanjim pravilima nije ništa sadržano o sjedalima. Sva dosadanja praksa bila je neko uobičajeno pravo.

koje su si neki tumačili tako, da je sjedalo bilo vrelo trgovanja i nedozvoljene dobiti. Ovo i jedino ovo će prestati; ušćuvat će se pravo svakog općinara na porabu sjedala; dok prestaje svako pravo onog, koji je ostavio vjeru otaca. Čudnovato, da baš ta gospoda i njihova svojta dižu toliku viktu proti novom pravilniku, ta oni su u svoju novu vjeru stupili sigurno iz uvjerenja, a ne iz poslovnih motiva i ne bi ih smjelo smetati, što ne će više za svoje sjedalo dobiti 2.000 kruna godišnje.

Bilo kako mu drago — ovi mešumodim nas ne će prijećiti u akciji obnove hrama, a da prestaje svako trgovanje sa sjedalima u hramu, jednodušna je želja svih, koji zbilja polaze hram.

U tom smislu promijenjen je § 57. općinskih pravila, a promjena potvrđjena po povjereništva za vjere i prosvjetu dopisom od 21. juna 1921. broj 22161 i glasi:

»Sjedala u bogomoljama, kao njezino pripadništvo, isključivo su viastništvo izraelitske bogoštovne općine u Zagrebu, koja pojedinim općinarima dodjeljuje pravo porabe jednog sjedala, i to muškarcu u muškom odjeljenju, a ženi na ženskoj galeriji.

Pravo porabe sjedala osobne je naravi i ne može se ni jednim pravnim poslom prenijeti po porabovniku na drugo lice.

Nakon smrti porabovnika ili prestankom njegovog općinskog pripadništva raspolaze sa sjedalom općinsko predstojništvo prema posebnom pravilniku.

Gubitkom opć. pripadništva, bilo istupom iz izr. vjeroispovijesti, bilo trajnim izseljenjem iz područja zagrebačke izr. bogoštovne općine, prestaje pravo porabe dotičnoga lica na sjedalo bez ikakove odštete ili povratka plaćenih iznosa.

Jednoglasno po predstojništvu i vijeću prihvaćen je slijedeći pravilnik:

I. Općinska pisarna zagrebačke izraelitske općine sastavit će i voditi popis sviju sjedala za svoje bogomolje.

II. Svaki općinar ima pravo porabe samo na jedno sjedalo, i to muškarac na muškom odjeljenju, a žena na ženskoj galeriji, te će se svakom porabovniku dostaviti prije 1. tišrija legitimacija za godinu dana.

III. Svaki općinar, unesen u dosadašnjoj knjizi sjedala, upisat će se u novosastavljeni popis, u koliko se radi kod muškarca o muškom, a kod žene o ženskom sjedalu bez posebne upisne pristojbe.

IV. Nasuprot porabovnici sjedala, koji nisu na svoje ime u dosadašnjoj knjizi sjedala upisani, imadu za prenos sjedala na svoje ime platiti prenosnu pristojbu, koju će odrediti predstojništvo.

V. Ukaže li se potreba, da se hram popravi ili restaurira, imadu općinari, što imadu doživotnu porabu sjedala, doprinijeti alikvotni dio troškova.

Taj će doprinos odrediti predstojništvo, uvaživši pri tom mjesto i položaj sjedala.

Na zahtjev porabovnika moći će taj doprinos namiriti u petgodišnjim jednanim dijelovima.

Općinar, koji nije zatražio obročno otplaćivanje, a ne podmiri repartiranoga troška u roku, označenom u izroku u hrvatskim službenim novinama, gubi pravo porabe sjedala.

Općinar, koji se poslužio s pravom na obročno otplaćivanje repartiranoga troška, imade, pod inakim gubitkom prava porabe za iduću godinu namiriti obrok do 20. Elula.

Predstojništvo može neimućne općinare ili djelomično ili potpunoma riješiti dužnosti, da doprinesu otpadajući dio troškova za popravak ili restauraciju hrama.

VI. Pravo zahtijevati prenos i pravo doživotne porabe sjedala imadu porabovnici, koji su općinari izraelske bogoštovne općine u Zagrebu i koji su prema osobi, unešenoj u dosadašnjoj knjizi sjedala, u rodbinskoj vezi.

VII. Tko je sada u knjizi sjedala upisan kao porabovnik više sjedala, može po volji izabrati jedno od tih sjedala, koje će biti na njegovo ime upisano u novom popisu sjedala.

Daljnja sjedala bit će prema njegovoj odredbi, ako to zatraži u određenom roku, uz prenosnu pristojbu upisana na općinara, koji jošte sjedalo nema i koji je sa dosadašnjim porabovnikom u rodbinskoj vezi.

VIII. Općinska će pisarna dodijeliti općinaru sjedalo — koji nije u zaoštatku s platežom općinskoga poreza — na jednu godinu dana uz platež pristojbe, koju će predstojništvo od godine do godine ustanoviti.

IX. Osobe, kojim općinska pisarna prema odredbi §-a 7. iznajmljuje sjedala od godine do godine, imadu kod godišnjih iznajmljivanja prvenstvo pred ostalim kompetentima.

X. Za slučaj smrti porabovnika imadu njegovi rođaci prvenstvo pred ostalim kompetentima, da im se iznajmljuje ispražnjeno sjedalo i to bilo prema želji pokojnikovo, ili prema blizini srodstva.

XI. Svako pravo na prvenstvo prestaje, ako se ne prijavi u roku od 2 mjeseca od dana ispražnjenja sjedala, odnosno pri osnutku novog popisa sjedala od dana izreka u »Narodnim Novinama«.

XII. Svaka zloupotreba ovog pravilnika, naročito koristonosno iznajmljivanje sjedala u hramu, povlači za porabovnika gubitak svakoga prava na njegovo sjedalo, a izdana mu legitimacija proglašit će se ništetnom.

Odluku u tom, na čiju god prijavu stvorit će predstojništvo općine.

Hram se gradi — hram se obnavlja — i sada je zadaća sviju, da doprinesemo i svoj prinos.

Treba li žbija posebnog apela — kad se radi o sinagogi — koja je koli svojina svakog pojedinog zagrebačkog Židova, toli i vlasništvo cijele općine.

Arje Jehuda.

Vijesti

Kandidature za XII. kongres. U smislu pravilnika za izbore k XII. kongresu objelodanjujemo imena sumišljenika, koji su najavili svoju kandidaturu:

Dr. Gyula Dohány, advokat, Karlovoselo.

Dr. Avram Werber, nadinžinir, Bos. Brod.

Lav Stern, bankovni direktor, Zagreb.

Simo Spitzer, veletrgovac, Zagreb.

Ispravak. U zadnjem broju »Židova« potkrala se u izvještaju o sjednici Saveznog Odbora pomutnjom pogreška u koncu predzadnjeg stavka, koji ispravno ima da glasi: ... da je ovakovo partikularizovanje organizacije ne malo u materijalnom pogledu na uštrb ciljevima, kojima zemaljska cionistička organizacija ima da služi.

Jevrejski dječji kurzevi u Zagrebu.

Dne 10. juna ove godine obdržavao se ispit jevrejskih dječjih kurzeva u Zagrebu. Po drugi puta ove godine pokazala su djeca židovske osnovne škole školskoj komisiji svoje jevrejsko znanje. Ispit je protekao tiho, kao što je i sav rad tijekom čitave godine tekao tiho, bez sudjelovanja roditelja. Promotrimo razvitak tih kurzeva.

U maju 1920. osnovan je jevrejski kuratorij, koji je otvorio dva dječja kurza. Tek je šaćica djece polazila obuku, koja se vodila ivrit beivrit. Na lag baomer obdržala se prva jevrejska dječja večer, koja je znatno pospješila razvitak kurzeva. Pa kad se onda po prvi puta u julu 1920. održao javni jevrejski ispit, svi su bili uvjereni: pokušaj je uspio, dječji su jevrejski kurzevi sposobni za život i rad se može slijedeće godine da nastavi.

U školskoj su godini 1920./21. brojili kurzevi, koji su se neobligatno vodili, oko stotinu djece. Bila su tri kurza. Prvi i drugi razred, svaki po jedan kurz, a treći i četvrti imali su zajednički jedan kurz. Mora se primijetiti, da je organizacija jevrejskog kuratorija mnogo trpila pod materijalnim brigama, dok roditelji nisu pokazivali ni najmanjeg interesa za održanje jevrejskih kurzeva. Prema njihovome nazivanju, bilo je to i onako opterećivanje djece, koje ne nosi nikakove koristi.

Na Hanuka 1920. obdržavala se ponovno jevrejska večer, koja je bila dobro posjećena, a onda su kurzevi opet nastavili svoj tihi rad. Rad nije bio čitave godine smetan posjetima, koji bi pokazivao interes za isti. Djeca su kurzeve ipak polazila, gdje kada i protiv roditeljske volje. U radu približilo se proljeće sa izletima, a onda i — ispit. Najveći se napredak pokazao u kurzu III. i IV. razreda, dok je I razred bio tek priprava. Ispit je prošao tiho, kao i čitav rad jevrejskih kurzeva — ali mi čvrsto vjerujemo, da se jevrejski rad u Zagrebu učvrstio i da će ustrajnošću sve više širiti.

Javna vježba Makabija u Zagrebu.

U srijedu 29. lipnja priredilo je Židovsko gombalačko i sportsko društvo Makabi na Haškovom igralištu u Maksimiru svoju ovogodišnju javnu vježbu, koja je u svakom pogledu opravdala očekivanja javnosti i stručnih krugova, koji iskrenom simpatijom prate agilni rad ovog mladog društva. Pored pogodmakle sezone i tehničkih poteškoća, osobito onih sa gledišta prikladnih pro-

storija, uspjelo je gimnastičkoj sekciji predvesti 100 gombalača i gombačica, koji su uzornim i skladnim mimohodom pružale najljepšu sliku društvenoga djelovanja. Najefektnije bile su proste vježbe muških članova sa 40 vježbača pod vodstvom društvenoga učitelja g. Vrhovca, dok je pomladak zadivio prisutne uzornom disciplinom i sigurnošću, kojom je izvodio simultane skupne vježbe (muški i ženski pomladak zajedno) i vježbe na spravama pod vodstvom vodje kategorije g. Adolfa Lichta.

Ženski članovi izvodili su na sveopće zadovoljstvo skupne vježbe. Na spravama u relaciji prema muškim članovima pružile su, osobito sa uzornim odjelom na ručama pod vodstvom g. Freibergera, mnogo, više no što se smije očekivati. Vježbe sa čunjevima nisu bile »uzorne«, bit će krivnjom glazbe, koja se nikako nije slagala ritmom vježbi. Osim toga očekivali smo brojčano mnogo jači istup ženskih članova. Nadamo se, da će članice do Sleta agilno raditi i brojno istupiti.

Skladne vježbe muških članova sa sjekiricama pod vodstvom vodje g. Grafa pokazale su što se može postići agilnim i savjesnim članstvom, koje ne žali truda ni vremena.

Lakoatletska sekcija istupila je sa dvije točke: trčanjem na 100 i 1500 m, u kojim su naši mladi atlete po prvi puta pred širom židovskom javnosti prikazali ljepote ovoga plemenitoga športa.

Javna vježba bila je priredjena u korist društvene putne blagajne za Sarajevski omladinski Slet, te nam je nehaj široke židovske javnosti, o čijoj se djeci i sa čjom se djecom radi, tim više neshvatljiv, što ta publika smaže vremena, smisla i novaca, mnogo novaca za sve druge sportske i gimnastičke priredbe.

Nadamo se, da će to u buduće biti popravljeno.

Apel jevrejskoj javnosti uoči Omladinskoga Sleta u Sarajevu. Dne 15., 16. i 17. augusta o. g. sastaje se cjelokupna jevrejska Omladina na II. Omladinskom Sletu u Sarajevu, gdje će uz imjenu misli mladojevrejskoga pokreta da omjeri u muževnim natjecanjima svoje sile za prvenstvo različitih grana športa i gimnastike. Savez jevrejskih omladinskih udruženja Jugoslavije, koji priredjuje ovaj Slet, želi da obdari svakoga prvaka spomen-darom, nagradnom plaketom, koji u ovaj čas modelira jedan naš jevrejski umjetnik. Takav dar bit će ne samo mila uspomena pobjedniku, već i moćno podstrekalo najširim omladinskim krugovima i pojedincima, da se za budućnost, za narodni Slet što bolje pripreve. A plod ovog nastojanja bit će zdrava i jaka jevrejska generacija, koja će prkoseći svim poteškoćama i iskušenjima znati da ostvari pobožne, pisane i često izrečene želje našega naroda.

Ne sumnjamo, da će i naša javnost, a osobito prijatelji Omladine, meceni športa i gimnastike, znati ocijeniti važnost Sleta, ponos i radost svoje djece, poteškoće oko financijalnoga obezbjeđenja te priredbe, te nas sa svojim prinosima za sletski fond svojski poduprijeti.

Savez Jevrejskih O. U. Jugoslavije.

Prinosi se šalju na adresu Saveza (Ulica 31. III. kat, te će biti iskazani u omladinskom glasilu «Globe».

Osobna vijest. Liječnik zubar dr. Kraus ordinira za zubne bolesti od 8 do 12 sati prije podne i od 2 do 6 sati poslije podne u Jurišićevoj ulici 1, II. kat desno (ordinacija dra. Dimovića).

Doprinos vlade za obnovu hrama u Zagrebu. Kako saznajemo iz zagrebačke izraelitičke bogoštovne općine, doznačilo je kr. povjereništvo za prosvjetu i vjere iznos od 36.000 K za obnovu hrama u Zagrebu.

Dolazak nogometnog kluba »Hakoah« iz Graza. Iz Graza nam javljaju, da će ondašnji židovski nogometni klub »Hakoah« doći u Zagreb da igra s Makabijem. Poblizi program objelodaniti će se kasnije.

NATJECAJ.

Kod jevrejske bogoštovne općine u Višegradu, Bosna, ima se popuniti mjesto jednog Hazana, Šohet i Melamed, isti mora srpskom i hrvatskom jeziku biti vješt.

Plaća će se odrediti po usmenom dogovoru.

Samo pozvane po zahtjevu doljace općine dobivaju putni trošak.

Višegrad, dne 19. juna 1921.

Predsjednik:
Abraham Cziller.

NATJECAJ.

Kod izraelitske bogoštovne općine u Zagrebu imade se popuniti mjesto

Kantora

Reflektira se na izvrstan glas i na temeljitu glazbenu naobrazbu, koja us-

posobljuje za egzaktno vodjenje zbora.

Nastup službe dne 1. septembra o. g. Beriva i djelokrug ustanovit će se putem sporazuma.

Kandidati — ne preko 35 godina — neka izvole do 31. jula o. g. podnijeti svoje molbenice, obložene prepisima svjedodžbi o starosti, obiteljskom stanju, državljanstvu, naobrazbi i dosadašnjoj djelatnosti.

Putni će se trošak naknaditi samo onima, što budu pozvani na pokusno predavanje.

U Zagrebu, u junu 1921.

Predsjedništvo izr. bogoštov. općine

ŠTEFA WEINBERGER

VLADIMIR KATZ

zaručeni

Sesvete

Crikvenica

Vijesnik Povjereništva Židovskog narodnog fonda (Keren kajemet lejisrael) za Jugoslaviju.

Iskaz darova br. 12. od 16. do 26. juna 1921.

CVJETNI DAN.

Brod n./S.: »Maks Nordau« za prodano cvijeće	2240.—
Zenica: Salom Hanci, Simka Trinki Klarica Levi, Ana Laszlo, Käte Katz, Rikica Montilja, Horovitz Franz i Ela Kraus sabrali za cvijeće	965.60
Prijedor: Regina Levi i Estera Stern za utržak	230.—
Banjaluka: Mela i Sara Poljokan	710.—
Sanskimost: Rika Hason i Dona Levi sabrali	340.—
	<u>4485.60</u>

OPĆI DAROVI.

Mostar: O. Rosenfeld poslala	386.—
Osijek: N. N.	150.—
Zvornik: Klara Danon	76.—
Sisak: Prigodom vjenčanja Hermine i Hermana Salzberger sabrano	520.—
Prijedor: Prig. Beritmila Jakoba Simson Mevoraha sakupili Regina i Leon Poljokan od: Sandora i Line Mevorach 120.—; po 40.—: Rezi Seligmann, David Kabilja, Vid ečić, Sabetaj Levi, dr. Schiffer, Jak. Mevorach, Salomon Mevorach, Josef Mevorach; po 20.—: Gustav Seidemann, Isidor Atijas, Luna Levi, Dane Weiller, Rudolfina Metsch, Daniel Stern, Irma Mevorach, Mord'jo Atijas i sitni darovi	624.—
Vinkovci: Terezija Dirnbach za okladu	50.—
Vukovar: Oskar Klein za prodano pečivo 27.—, Karl Engl 62.—, Adika Herzog sabrao kod Em. Steinera 586.—, Elza Winter sabrala 61.—, Mara Engl vraćeni dug 20.—, Hermann Freudenfeld 20.—, Jos. Fischer sakupio na zaručama Feigenbaum-Dömber 330.—, Jula Weiner sakupila po 40.—, Leop. Schäffer, N. Sohr, po 10.— Jula; ostatak sabrane svote po djeci	1246.—
Vinkovci: Terezija Dirnbach za okladu	50.—
Split: Prigodom Barmicve Moise D. Levia daruju: po 50.— I. Stern, I. Daniti, Heljo Hajon, David Levi, po 20.— Kalman Levi, Moric D. Levi svega 210.— u kući Davida Levi sabr. prig. Barmicve Morica: G. R. Altarac 200.—, po 100.— David Levi, Klara Levi, po 50.— Eliezer Hajon, I. Hajon, J. Klingl, R. Altarac, M. Albahari, Haim R., Salom M. Finzi, Markus, Roza H. Altarac, I. Gaon, B. Altarac, Mirjam Finzi, Rifka Albahari, Sida M., Tilda D. Levi, M. D. Levi, Olga Mörpurg, Lea Altarac, K. Levi, po 20.— Moise Papo, Matilda Hajon, Regina Papo, Sara Kabiljo, Mazalta Hajon, Ester I. i Sara Kabiljo svega 1470.—	1680.—
Zagreb: Ravnatelj N. Davidson 200.—, prig. zaručica Marte Hirschler—Ernst Friedmann sabrano 400.—	600.—

Bitolj: Jos. Franko prig. Beritmila svog sina 440.—, Sal. Navon 1280.—, prig. vjenčanja Jak. i Flore Nachmias sabr. 1600.—, Članovi »Bene Sion« na Ševuot 422.—, Jos. Franko prig. Beritmila svog sina 100.—, po 80.— A. Pessa, D. Talvi, A. Ergas, B. Nachmias, Moise I. Koen, Sab. Franko, po 60.— Isak A. Levi, po 50.— Abraham Asriel, po 40.— J. Albarans, A. Araeti, Avram H. Camli, Juda M. Isak, B. Levi, A. Sadikarie, S. Pessa, Jak. A. Aroeti, H. Akuser, I. Aroeti, A. Kalderon, David Aroeti, N. Baruch, A. Kalderon, H. Kalderon, M. Pessa, A. Hasson, Jak. R. Israel, J. Alvo, M. Salomon, S. Kalderon, Jak. Alboher, Sam. Camhi, M. Testra, po 20.— M. Sadikario, A. Ovadija, S. Pardo, I. Krekes, Sam. Alvo	5492.—
	<u>10 874.—</u>

SAMOPOREZOVANJE.

Vinkovci: Augenfild 90.—, Fuchs 30.—, N. N. 10.—, Berta Miškolcy 60.—, Adolf Preis 60.—, Rudi Gross 30.—	280.—
--	-------

ŠKRABICE.

Zenica: Oton Weiss	29 12
Prijedor: Sam. i Isak Hasson	122 —
Vukovar: Albert Baum 30.—, Lina Winter 100.—	130.—
Vinkovci: Zilzer 184.—, Gross 142.20, Marton 162.—, Kaiser 68.—, Schlesinger 85.—, Čitaonica 45.—, Hirtweil 40.—, Šlomović 12.—, Borovic 10.—, Hirschfeld 5.—	753.20
Split: Isak Hajon	176.—
	<u>1.210.32</u>

MASLINE.

Zenica: Josefina Schönwald po 1 stablo n. i. Kalman i Klotilde Schönwald	50.—
Zagreb: Jos. Wachs n. i. Elle 25.—, Robert Hirschler izg. okladu 100.—, sve u vrt Elle 125.—, Anka Müller prig. sret. porodjaja kćer-kice Lee u gaj Slavka Aschnera 100.—	225.—
Vukovar: Jula Weiner umj. cvijeća na grob Side Weiss	50.—
	<u>325.—</u>

DJEČJI SABIRNI ARCI.

Vinkovci: Slavko Stern 212.—, Zdenko Brichta 365.—	577.—
Split: Moise D. Perera 490.—, Jos. V. Mörpurg 294, Moise D. Levi 351.—	1135.—
	<u>1722.—</u>

OBNOVA PALESTINE.

Bihać: Prig. Beritmila u kući Jak. Levi daruju po 100.— Jak. Atijas, Jos. Kavezon, Sal. Altarac, Sofija Levi, po 50.— Rifka Levi, Raf. Atijas, Sara Levi, Blanka Maesiro, Regina Kavezon, Lea Kavezon, po 30.— Sara Atijas,	
---	--

Mor. Levi, po 20.— Sam. H. Pinto, Sara Pinto, Matilda Levi, Moric Levi, Rifka Pinto, Sara i Gracija Levi, po 10.— Sara Levi	1010.—
Vinkovci: kod tore Jos. Zilzer 150.—, po 100.— Bernh. Flesch, Fischer Hofmann, po 50.— Propper, Hamburger, po 40.— dr. Stanić, po 20.— dr. R. Glück (Pakrac), Ana Borović, po 10.— Slavko Stern, dr. Lang, Elza Epstein, svega 660.— Prig. Beritmila u kući Kellert sak. Goldstein: po 40.— Hirtweil, Flesch, Brichta, Abraham, Sonnenfeld, Kellert, po 20.— Klein, Benetković, Müller Kadelberg, Kastner, Marton, Weinberger, Zwiback, Goldstein, po 10.— Marberger, svega 430.— Nagrada, što što su je za vrtljarski rad primili: Šošana, Hana, Oskar, Hana, Aluvah, Laga i Jizhak svega 960.— Lav Stein 200.—, Herman Polak 50.—	2300.—
Djakovo: Ana Kaiser sab. prig. zaručica Drechsler-Flesch: Jak. Kohn 60.—, po 40.— Žiga Gross, Aleks Friedrich, Izo Flesch, Jak. Kaiser, Jos. Frank, po 20.— Šimo Spitzer, Mavro Spitzner, Lujo Frank, Herman Braun i Edo Kaiser	360.—
	<u>3670.—</u>

DAR. GOD. SMRTI.

Brod n./S.: Ervin Müller n. i. svog pok. oca Adama	300.—
--	-------

DAROVNA KNJIGA.

Vinkovci: Prig. Beritmila u kući Sonnenfeld—Pisker: Oskar Pisker 500.—, Brichta 120.—, Lipkovitz 100.—, Preis 50.—, po 40.— N. N. Mogan, Ornstein, Deutsch, N. N., dr. Lang, Engl, po 100.— Sonnenfeld, Šlomović, po 120.— Veselinović, po 80.— Ilić, Bresslau, po 60.— Momčilović, po 20.— Stein, Neumann, Zwiback, Baum, Rotter, Kadelberg, po 10.— Adler, svega 1840.— Prig. Beritmila Ivana Borovica: Regina Rosenberg 1000.—, dr. Lang 200.— Prigodom vjenčanja Rosenberg—Roth sakupila R. Rosenberg 2190.—	5230.—
--	--------

DAROVI KOD TORE.

Slatina: A. Beck 100.—, po 50.— I. Schwarz, J. Grünhut, po 40.— Jos. Weiss, Emil Bauer, D. Grünhut, po 25.— I. Weiser, po 20.— L. Willer A. Kohn, po 15.— J. Schreiber, po 10.— J. Spitzner, Hugo Bauer, A. Schaffer	430.—
--	-------

PREGLED.

Unišlo je dakle iz Hrvatske, Slavonije i Dalmacije	K 23.974.20
Iz Bosne i Hercegovine	K 4.542.72
Ukupno	K 28.516.92

Od 1. I. do 26. VI. 1921. unišlo je sveukupno K 816.425.82.

Asbestni škrijlevac

cement, vapno, opeke,
betonsko gvožđe, traverze
i sav gradjevni alat, te materijal
prodaje na veliko:

GRADIVO "trgovačko društvo za
promet gradjevnim, i
tehničkim materijalom
ZAGREB — Trenkova ulica br. 6
Telefon 11-27 Brzojevi „Gradivo“

**ŽIDOVSKA TRGOVAČKA I
OBRTNA BANKA D. D. TUZLA**

traži

jednog činovnika

sa višegodišnjom bankovnom praksom, vješta u srp.-hrvat-
skom i njemačkom dopisivanju, te samostalnog knjigovodju
i drugog činovnika sposobnog voditi robno odjeljenje

VREĆE

iz jute, tekstilita i papira nove i upo-
trebljene u svim dimenzijama za bra-
šno, posije, ugajl i t. d., dobiju se
najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG
Vrhečeva 13 ZAGREB Telefon 19-85

Kupujemo sve vrste upotrebljenih vreća
uz najveću dnevnu cijenu —
Zaved za posudjivanje nepremovnih ponjava

**Instalacioni
ured**

za uvadjanje električnih centrala, elek-
trične rasvjete, telefona i telegrafa

Milan Freiburger
Bakačeva 5 Zagreb Bakačeva 5

Tapetarska dekorativna radi-
ona i skladište tapetiranog
pokućva

Albert Schwarzenberg
Zagreb, Frankopanska ulica 1

Preporuča svoje skladište klub-
garnitura, otomana, divana, ma-
traca i t. d. Sve uz najniže dnevne
cijene. Ovujske narudžbe obavljaju
se najkulantnije.

PAPIRA

PISAČEG I RISAČEG PRIBORA

za preprodavaoce na veliko i najjeft-
tinije uz brzu, točnu i solidnu
podvorbu, može se dobiti kod

MERKUR

D. D.

velotrgovina i konfekcija papira
Telef. 17-95 - ZAGREB - Ilica br. 31.

Brzojavni naslov: PAPMERKUR

Podružnica:
Beograd, Kralja Petra br. 70

Tražite cijenik badava

Vunene tkanine

Platnena roba

Švajcarski voili

i batisti

M. BAUER

Tekstilna roba na veliko
Ilica 39 - Zagreb - Ilica 39

Uzorke šaljem po želji

Na veliko!

Na veliko!

JUŽNO VOĆE I KOLONIJALU UZ
JEFTINE CIJENE NUDJA TVRTKA

J. DRAGONER

ZAGREB -- ZRINJEVAC BROJ 15

Na veliko!

Na veliko!

TAPETARSKA RADIONA
JAKOB SINGER ZAGREB
ILICA 67 ILICA 67

preporuča skladište gotovih klupskih,
uredskih i salonskih garnitura, te fo-
telje za rastvoriti, otomane raznih
oblika i prevlake, zatim divana, stru-
njače i stolčice ... Izradjuje solidno i
jeftino popravke i preuredjivanja ...
Dosta je dopisnica, dodjem u kuću.

Centralna Eskomptna i Mjenjačna Banka, d. d.

Ilica 26.

ZAGREB

Ilica 26.

Brzojavni naslov: Brodbanka

Telefon: { ravnateljstvo 8-78
blagajna 15-30

Pričuve preko K 45,000.000.—

Dionička glavnica K 50,000.000.—

Podružnice: Brod na Savi

Ulošci preko K 20,000.000.—

Podružnice: Osijek, Djakovo

Prima ULOŠKE na knjižice i u tekućem računu uz najbolji kamatnjak. Novi ulošci vraćaju se
odmah bez otkaza. — Daje MJEMBENE i KONTOKORENTNE VJERESIJE, finansira trgovačke
i industrijalne poslove uz najpovoljnije uvjete. — Obavlja sve BURZOVNE POSLOVE, kupuje
i prodaje devize, valute i efekte, izvršava sve naloge brzo i kulantno. — Prodaje uz dnevni
tečaj doznake, isplate i akreditive na sva mjesta u inozemstvu, a naročito na WIEN i PRAG.